

SNABBA CASH?

Pengar, makt och värde på det litteraturvetenskapliga fältet

Pengar är en känslig sak. Vi rör oss alla med pengar, tjänar pengar, söker pengar och redovisar pengar. Pengar har blivit ett effektivare och tydligare styrinstrument för universiteten med dess alltmer framträdande *new public management* ideal. På alla institutioner runt omkring i landet talas det om ekonomi. Hur skall vi förhålla oss till den ökade styrningen och hur skall vi förhålla oss till penningens makt? Pengar betraktas ofta som något abstrakt, neutralt och som ett medel i verksamheten. Samtidigt finns det pengar vi ogärna talar om i vårt arbete. Jag tänker på våra löner, eventuella enskilda firmor och extraknäck. Visserligen är det offentliga uppgifter, men lite känsligt är det att fråga om en kollegas lön och säkerligen är *Universitetslärarens* lönebilaga en av tidningens mest lästa – åtminstone inför lönesamtalet med chefen.

I denna artikel vill jag diskutera pengars betydelse, värde och makt i relation till litteraturvetenskapen. Jag vill peka på att det finns *olika* sorters pengar och argumentera för att pengars betydelse för den konkreta litteraturforskningen är något vi bör tala mer om och utforska mer. Huvudfrågan är alltså hur vi förhåller oss till pengar inom litteraturvetenskapen (och om detta har förändrats)? Artikeln är indelad i fem avsnitt: först kort om universitet och pengar i mer allmänna termer, därefter exemplifierar jag

frågan om pengar i litteraturforskningen med nedslag i några litteratursociologiska, litteraturhistoriografiska studier och kort i memoargenren för att avsluta med ett resonemang runt betydelsen av varifrån pengarna kommer – om de kommer. Att analysera pengars betydelse i ett litteraturhistoriografiskt perspektiv är något som jag gör i min forskning och som jag finner angeläget att lyfta fram, eftersom pengar har en avgörande betydelse för den litteraturvetenskapliga verksamheten och forskningen oavsett om vi talar om dem eller inte. Och sist, men inte minst, är då alla pengar lika mycket värda?

1. UNIVERSITET OCH PENGAR

Som ekonomhistorikern Ylva Hasselberg lyft fram i studien *Vetenskapen som arbete* (2012) råder det idag en blandning mellan ekonomisk och medial styrning av vetenskapen.¹ Publikationer, och inom vissa vetenskaper också patent, styr föreställningarna om framgång, liksom en ökad medialisering. Akademin skall fungera enligt en kapitalistisk logik. Den är både konkurrensutsatt och nyttofixerad. Forskaren skall göra sig mätbar, citerbar men också synbar. Forskaren skall se till att forskningen sprids till det omgivande samhället, och den skall vara både samhällsrelevant och nyttig. Emma Eldelin diskuterar i antologin *Humaniora i*

kunskapsambället (2012) den svenska forskningspropositionen ”Ett lyft för forskning och innovation” (2008) utifrån följande punkter:²

- 1) strategiska satsningar
- 2) kommersialisering av forskningsresultat
- 3) ny modell för resurstilldelning till forskning
- 4) konkurrens mellan lärosäten och kvalitetsbedömningar

Mycket av detta har under de senare åren genomförts. En gemensam nämnare för dessa punkter är förstås pengar. För att göra strategiska satsningar behövs det prioriteringar och omprioriteringar av pengar. Göteborgs universitet har till exempel avsatt 300 miljoner kronor för satsningen *UGOT Challenges* som står för *University of Gothenburg Centres for Global Societal Challenges*. Det är pengar som skall ges till några större forskningsprogram vid universitet över fem år, där forskargrupper skall samarbeta över fakultetsgränserna med en gemensam global utmaning och bygga upp forskningscentra.

För att kommersialisera forskningsresultaten behövs open access och ibland krävs pengar för publicering av en artikel i en tidskrift. Det kan kosta mycket pengar. Medicinare kan få betala upp till 10 000 kronor eller mer. För oss humanister krävs också pengar för att få ut våra monografier på kommersiella förlag. Tryckbidraget har paradoxalt nog dragits in från Vetenskapsrådet, varför stiftelser och fonder lär få ännu fler ansökningar för just detta ändamål framöver. En ny modell för resursfördelning har på flera lärosäten som till exempel Linnéuniversitetet genomförts med en direkt koppling mellan antal publikationer och i vilka tidskrifter dessa publiceras för tilldelning av forskningsmedel till berörda forskare eller institutioner. Publicering räknas alltså om till direkta pengar som ger forskningstid. Och konkurrens mellan lärosäten och kvalitetsbe-

dömningar har fått allt större genomslagskraft. Pengar blir alltså ett tydligt bedömningsinstrument på hur bra universitetet, institutionen, och till syvende och sist också den enskilda forskaren är. När Vetenskapsrådet och Riksbankens Jubileumsfond tillkännagiver vilka projekt och forskare som fått forskningspengar blir det förstasidesnyheter på universitetets hemsidor och en tydlig indikator på vilket lärosäte som var bäst i år. För anställningar och i bedömningskriterier för tjänster i humaniora och litteraturvetenskap är indragna forskningsmedel från vetenskapsråden meriterande. Att ”bara” forska på medel inom sin tjänst eller på sin fritid betraktas idag nästan som lite suspekt, och långt ifrån alla lärosäten har medel för egen forskning i tjänsterna. Det finns alltså, vill jag hävda, en skillnad mellan forskningspengar och forskningspengar. Och det finns många varianter: som om man forskar på sina egna tjänstemedel, eller om man går ner i tid (och därmed bekostar sin forskning indirekt själv), eller om man får pengar från forskningsråden som då också inbegriper overheadkostnader. Det kan också vara pengar från privata stiftelser som går direkt in på forskarens privata bankbok eller medel från fonder som kräver motfinansiering av institutionen eller universitetet. Det senare kan ju inte alla få.

Det finns idag många sätt att finansiera sin forskning på och ett av dem är att publicera mycket. Det senare är ett ideal som funnits länge, men är idag tydligare kopplat direkt till pengar. Som Hasselberg diskuterat uppfattas kunskap alltmer som värdeskapande och detta påverkar också forskningens normer och arbete. Kunskapen blir som ett slags vara på en marknad och kan förstås som en kommodifieringsprocess.³ Det kan tolkas som en akademisk kapitalism och universitetet prioriterar det som ger vinst.⁴ Pengar och publikationer är två krafter som formerar kommodifieringen, det vill säga att något reduceras till en vara. Pengar är en förutsättning och all

forskning kostar pengar. Det krävs exempelvis pengar för löner, lokaler, böcker, instrument, patent, etikprövning, konferenser, resor, publicering och språkgranskning. Jakten på publikationer driver forskningen mot kommodifiering. Hasselberg argumenterar för tanken att publicering och mediering har en tendens att ta över själva idén om arbetet. Det blir pengar och medial uppmärksamhet som styr, snarare än kritisk forskning och ifrågasättande av sanningar. Fortfarande, skriver Mats Benner, professor i forskningsetik vid Lunds universitet och recensent av Hasselbergs bok i *Respons* 2013:3, finns det en föreställning att vetenskap är ett kall, med andra ord något helt annat än att tjäna pengar och spotta ur sig artiklar. Men marknadsidealerna har inte fått fäste överallt. Dock är vi nog överens om att det finns en ökad tendens att uppfatta pengar och publikationer som något man handlar med. Och frågan är om vi inte redan nu ser att forskarna ”anpassa[r] sina strategier efter det dominerande mätsystemet”,⁵ som Janken Myrdal förutspådde och som Anders Johansson lyft fram som en farhåga i *Nonfiction* (2008).⁶ Frågan är förstås vad det får för konsekvenser för litteraturforskningen.

2. LITTERATURFORSKNING OCH PENGAR

Om nu pengar har fått en allt större betydelse och makt i vår dagliga praktik och för universitetets framtid skall jag nu vända mig till vårt ämne litteraturvetenskap och rikta blicken mot den forskning som bedrivits. Intresset för pengar och ekonomiska frågor har funnits länge, och i första hand inom litteratursociologin med studier om bokmarknaden, förlagsbranschen, författares ekonomiska villkor och litterära priser. Att lyfta fram pengarnas betydelse för ett författarskap har visat sig vara fruktbart, då pengar inte bara kan styra mängden skrivande, det förtalade brödskrivandet, utan också kan ha konkret betydelse för de litterära

texternas form. Så har exempelvis Johan Svedjedal argumenterat för att pengar har betydelse för romangenrens framväxande och expansion i Sverige. I avhandlingen *Almqvist – berättaren på bokmarknaden* (1985) visar Svedjedal mycket konkret att Almqvist hade relativt lite pengar före 1830-talets mitt med en årslön på 200 riksdaler banko från Nya Elementarskolan. Från mitten av 1830-talet går författarens inkomster upp, eftersom Almqvist då började skriva lönsamma läroböcker. Han tjänade mer pengar på dessa skrifter än på att arbeta i skolan och han kunde vara tjänstledig från sin skoltjänst och istället ägna sig åt skrivande. Efter utgivningen av *Det går an* och *Marjam* 1839 och debatten kring dessa blev Almqvist av med sitt arbete på Nya Elementarskolan och den fasta årsinkomsten på 1200 riksdaler banko. Han blev yrkesförfattare. Almqvist måste skriva mycket, honoraren var låga och stod i relation till omfånget. Arvoderingen skedde per ark.

Emilie Flygare-Carlén skrev också för pengar. Att skriva romaner gav inkomster som gjorde att hon kunde försörja sig. Svedjedal diskuterar författarens strategier i studien *Författare och förläggare* (1994) och pekar där på pengabrist som en orsak till skrivandet. Flygare-Carlén blev änka och mor 1833. Hon började skriva romaner därefter och debuterade 1838 med romanen *Waldemar Klein*. Hon blev marknadsförfattare par excellens.⁷ Det framkommer av Svedjedals analys att Flygare-Carlén hade ett tydligt penningmedvetande. Hon kunde förhandla med förläggarna om honoraren, begära högre arvoden än vad som först erbjudits och hon hotade med att lämna förlaget och gå till konkurrenten istället, om inte hennes önskemål bifölls. Vid något tillfälle frågade hon aristokraten Sophie von Knorring om vad hon tjänade per ark, vilket naturligtvis var helt opassande. Pengar är en känslig sak, då som nu.

Också Strindberg var en mycket marknadsmedveten författare. Det har David Gedin visat i avhandlingen *Fältets herrar. Framväxten*

av en modern författarroll (2004), där bland annat Strindbergs habitus och marknadsstrategier utreds. Slutsatsen är övertygande:

På det icke-autonoma, marknadsstyrda fältet ledde publikframgången till högre inkomster, mer arbete och dessutom uppmärksamhet från kritiken, medan en kritikerframgång inte ledde till vare sig publiktillströmning eller inkomster. Att skriva skandalöst lönade sig, om det gick att göra inom ramarna för en litteratur som ansågs hålla en estetiskt och etisk acceptabel nivå.⁸

Slående är att det rör sig om mycket pengar. När Strindberg exempelvis hade ekonomiska bekymmer runt 1879 fick han flera uppdrag och en studie som *Svenska folket i helg och söcken* som utgavs på Fritzes förlag genererade ett honorar på 10 000 kronor, vilket motsvarar 450 000 kronor i 2004 års penningvärde.

Att räkna om summor från förr är, som Dag Hedman konstaterar ”att göra dem hanterliga och begripliga i vår tid.”⁹ Hur skall man annars få en korrekt bild av hur mycket pengar det egentligen rörde sig om? Hedmans exempel handlar denna gång om författaren Pär Rådströms ekonomi. Var den god eller dålig? Man kan få en bild av att författarens ekonomi var skral eftersom Rådström själv ofta framställde situationen så och han arbetade nästan alltid på förskott. Om man däremot går till källor som inkomst-taxeringslängderna, debiteringslängderna och förmögenhetslängderna kan man ta reda på hur mycket skatt som betalades och hur stor förmögenheten och inkomsten var. Därefter räknar man om med Statistiska Centralbyråns tabell ”Konsumentprisindex (KPI). Levnadskostnadsindex/KPI” summorna till dagens penningvärde. Intressant i Rådströms fall är exempelvis att han hade varierande årsinkomster och om man lägger ihop hans skattepliktiga inkomster med hans skattefria inkomster (i form av stipendier) får vi helt andra summor. Det kunde 1959 röra sig om 28 980 kronor (23 980 kronor i inkomst

plus 5 000 kronor i stipendier), vilket inte låter särskilt mycket, men omräknat till dagens penningvärde motsvarar det 341 000 kronor.¹⁰ Resonemanget om Rådströms ekonomi leder till en omvärdering av myten Rådström. Han visar sig vara en författare som inte kunde hantera sina pengar väl och som inte investerade utan helt enkelt levde ett ofta alltför utsvävande liv, dock med en hel del pengar.

Icke skattepliktiga pengar i form av stipendier kan vara, som Jerry Määttä visat i en omfattande artikel ”Pengar, prestige, publicitet. Litterära priser och utmärkelser i Sverige 1786–2009” i *Samlaren* (2010), inte bara en stor inkomstkälla för enskilda författare utan pengarna är också väsentliga för ”estetisk normbildning, för kulturpolitiska utspel, för att marknadsföra litteratur, och för att förläna olika organisationer och sammanslutningar prestige och medial uppmärksamhet.”¹¹ Pengar är alltså en reell maktfaktor på det litterära fältet.

3. LITTERATURHISTORIOGRAFI OCH PENGAR

I den litteraturhistoriografiska forskningen är det slående att pengar inte alltid varit så närvarande i analyserna. Men universiteten styrs av lagar, förordningar, propositioner, regleringsbrev och pengar. Och här har skett mycket stora förändringar under de senaste 50 åren i Sverige. Utvecklingen har gått i etapper. Med 1977 års reform delades de ekonomiska anslagen upp genom en tudelning mellan utbildning och forskning. Med 1993 års reform blev universiteten mer styrda av prestationsbaserade anslag som ledde till kontroll av kvaliteten.¹² En mycket stor ekonomisk förändring är utan tvekan den tilltagande externfinansieringen och betydelsen av denna. Förr forskade professorerna mest för sig själva och på medel från universitetet, idag är kraven på att dra in externa medel uttalade och, åtminstone i Göteborg, en faktor som räknas vid tilldelningen av fakultetsmedlen till institutionen. Visserligen

kunde man förr också forska på medel från stiftelser, – som den dominerande finansören Knut och Alice Wallenbergs stiftelse – men när forskningsråden infördes var protesterna många mot att pengarna försköt makten bort från fakulteterna.¹³ På 1960-talet ökade de statliga externa resurserna och successivt har en utvidgning skett också till fler forskningsfinansierare som EU och löntagarfundsstiftelserna. Forskningsmedlen har alltså blivit konkurrensutsatta, särskilt under 1990-talet och framåt och det anses vara bra med konkurrens mellan forskarna. Idealet tycks alltmer bli forskaren som entreprenör, men som Haselberg och andra konstaterat: här behöver vi vara skeptiska: ”Är det kanske så att individer av ett visst kön och en viss kulturell tillhörighet passar bättre in i mallen än andra?”¹⁴ Och är det rimligt att mer och mer tid läggs på att skriva ansökningar? I SOU:s utredning ”Forskning och pengar” från 1996:29 uppges att 5–9% av normalarbetstiden gick åt att söka pengar för en forskare på 1990-talet,¹⁵ vilket är en siffra som säkerligen kan ha dubbleras fram till nu.

Idag går mer än 20 miljarder kronor varje år av statens pengar till högre utbildning. Git Claesson Pipping lyfter i senaste numret av *Universitetslärares* (2014:10) fram att: ”Samhället har ett legitimt intresse av att veta att pengarna producerar utbildning av hög kvalitet.”¹⁶ Därför är det rimligt att verksamheten granskas av utomstående bedömare. Därtill skall också läggas alla pengar som kommer från donatorer och stiftelser. Hur mycket pengar det är frågan om är svårt att överblicka, eftersom en del av pengarna går direkt ner i forskarnas egen ficka. Min poäng är inte att gnälla över detta, tvärtom – utan dessa pengar skulle den humanistiska forskningen klara sig betydligt sämre. Jag vill istället lyfta fram pengars avgörande betydelse för forskningen och ställa frågan om vi i den litteraturhistoriografiska forskningen talar tillräckligt om detta.

Det stora projektet ”Universitetsundervis-

ningens praktik: exemplet litteraturhistoria med poetik/litteraturvetenskap”, som leddes av Bengt Landgren och finansierades av HSFR/Vetenskapsrådet 1998–2002 ledde till flera digra volymer om ämnets historia. Den första boken *Från etableringsfas till konsolidering* (2003) av Claes Ahlund och Bengt Landgren ger en gedigen inblick i ämnets utveckling på basis av en noggrann genomgång av examensstadgar, professorsstolar, tjänstetillsättningar med sakkunnighetsutlåtanden, disputationer och beskrivningar av den akademiska undervisningen på de olika lärosätena i landet fram till 1946. Avgörande för individernas karriärer var förutom betyget på avhandlingen, möjligheten till att erhålla ett sexårigt docentstipendium som innebar forskning men som var lågt arvoderat. Utöver docentstipendium fanns ett fåtal forskarstipendier från 1927 på tre år som söktes i konkurrens.¹⁷ I detta exempel är tjänster som innebar lön avgörande för att kunna vara kvar vid universitetet. För övrigt står det ganska lite i boken om löner och pengar.

En annan tidigare omdebatterad bok är förstas ”*Humaniora på undantag?*” (1977) med Tomas Forser som redaktör. I denna stridskrift är det vetenskapssyner och debatter som står i fokus, och dessa sätts inte i relation till universitetets vardagspraktik eller materiella förutsättningar varför pengar inte omnämns.¹⁸ Ett annat exempel på en i ämnet viktig bok, men som inte lyfter fram frågan om pengar, är Hanne-Lore Anderssons avhandling om doxan i den litteraturvetenskapliga forskningen runt sekelskiftet 2000. Analysen sker utifrån en genomgång av avhandlingar i ämnet och fakultetsopponentens recension i *Sammlaren*. Slutsatsen är att textanalysen är ett dominerande ideal, men objektet för analysen har förändrats. Doxan är seg och stark, trots att bland andra genusforskare ifrågasatt delar av denna genom att utmana ”det insnävade litteraturbegreppet, textanalysens primat och opersonlighetsnormen.”¹⁹

Ett annat grepp för att ta sig an historiografiska frågor i ämnet är att anlägga ett litteratursociologiskt perspektiv och lyfta frågan om de materiella villkoren för vetenskapen. Pengar och litteraturforskning hör ihop. Den forskning som får pengar och blir publicerad får ett värde. Därmed inte sagt att alla instämmer i att denna forskning är intressant eller håller god kvalitet. Icke desto mindre är baksidan att den forskning som inte får pengar kanske aldrig blir utförd. Med Hasselbergs ord: "Det kan mycket väl vara en viss mängd enormt innovativ forskning som helt enkelt aldrig blir gjord, som en konsekvens av rådande strategier för anslagsfördelning."²⁰

Maria M. Berglund diskuterar ekonomiska villkor i sin avhandling *Värv och verk. Förnyelse och tradition i Nordisk kvinnolitteraturhistoria från tillkomst till tryckt bok* (2013). Vilka resurser fick projektet Nordisk kvinnolitteraturhistoria? Varifrån kom medlen och hade det någon betydelse? Det visar sig bland annat att den Nordiska arbetsnämnden för humanistisk forskning NOS-H var avgörande för projektet, inte bara för att det fick pengar därifrån utan för att det främjade nordiska samarbeten. Dock var ekonomin ansträngd vilket påverkade möjligheten till att träffas och att kunna skicka manuskripten till varandra. Detta var ju långt före Internets tid. Som Berglund påpekar innebär den ekonomiska situationen att forskarna utförde mycket gratisarbete i projektet, precis som andra studier om exempelvis tidskriftsarbete visat.²¹ Att kvinnolitteraturprojektet drog ut på tiden gjorde också att teorier om kön och litteratur inte längre var lika aktuella och en samstämmighet var svår att erhålla över så lång tid och med över 160 medverkande.²²

I mitt projekt "Kön och vetenskap" om kvinnolitteraturforskningens framväxt i Sverige 1967–1982 har pengar kommit att få en mer framskjuten plats än vad jag hade tänkt från början. Att tala om hur kvinnolitteraturforskningen i Sverige startade och på vilket sätt den kunde få en mer framträdande plats utan

att nämna pengar fungerar helt enkelt inte. Ett sätt att fundera på dessa frågor har varit att gå till arkiven, i detta fall Karin Westman Bergs samlingar, och se om det finns ekonomiska redovisningar där. Slående är att hon var en samlare som bevarade alltifrån kvitton på inköpt kaffebryggare till forskningsansökningar med detaljerade ekonomiska uppgifter, gärna i flera versioner. När Westman Berg fick sin ansökan till HSFR – Humanistiska Samhällsvetenskapliga forskningsrådet, för ett kvinnolitteraturprojekt beviljad 1978, först med planeringsbidrag och sen för tre års finansiering 1979–1982, ser jag det som ett avgörande skede. Med dessa medel kunde projektet legitimeras och pengarna kom från en statlig finansier, HSFR.²³

Dessa pengar och kvinnolitteraturforskningen i Uppsala kan jämföras med avdelningen för litteratursociologi, också den vid Uppsala universitet och den litteraturvetenskapliga institutionen, som byggdes upp av Lars Furuland. Båda pionjärerna Westman Berg och Furuland disputerade 1962. De hade samma handledare Victor Svanberg och de blev båda docenter. Furuland blev docent på avhandlingen direkt, Westman Berg blev det ett par år senare. De kom båda att arbeta för nya ämnesinriktningar, som bröt mot den (då) mer traditionella litteraturvetenskapen. Furuland sökte pengar direkt på Riksbanken och fick efter tre år medel beviljade från HSFR för projektet "Klassamhällets funktioner." Tack vare dessa pengar som kom till universitetet 1965 kunde Furuland börja bygga upp en litteratursociologisk avdelning vid institutionen. På medlen bedrevs forskning av föreståndaren Furuland, och här fanns både assistent och sekreterare. En tidskrift för uppsatser och tidskriftregister startades och bibliotek runt omkring i landet kunde prenumerera på skriftserien. Med denna verksamhet spreds forskningen snabbt också utanför universitets väggar och "blev en kanal ut på bokmarknaden".²⁴ Platsen, ett rum på institutionen, där

Furuland en dag satte upp en egenhändigt skriven lapp på dörren "Avdelning för litteratursociologi" blev aldrig officiellt invigd, men tillkom så här. Plats och pengar hänger därmed tydligt ihop, utan pengar hade det aldrig blivit aktuellt med en litteratursociologisk avdelning. Om dessa pengar skriver Furuland i sina memoarer utkomna 2009.

4. MEMOARER OCH PENGAR

Litteraturforskarens memoarer är en genre som blivit modern igen, men i Sverige är den frapperande manligt dominerad. Inom litteraturvetenskapen har i Sverige tre stora volymer utkommit de senaste tio åren: Thure Stenströms *I alma maters tjänst. En uppsala-professor ser tillbaka* (2004), Lars Furulands *Mina dagsverken. Minnen från folkhögskolor, folkbildning, universitet och möten med arbetarförfattare* (2009) och Lars Lönnroths *Dörrar till främmande rum. Minnesfragment* (2009).²⁵ De två förstnämnda var vid författandet av böckerna professorer emeritus vid Uppsala universitet. Dessa memoarer är intressanta eftersom såväl Stenström som Furuland berättar om den litteraturvetenskapliga miljön vid Uppsala universitet, där de båda var verksamma samtidigt och där de båda till slut fick var sin professur. Det är ingen djuplodande analys av memoargenren jag här är ute efter, inte heller en problematisering av genren, utan jag läser dessa studier utifrån tanken att se om pengar är något som diskuteras som en förutsättning för forskningen och jag inriktar mig på Furulands och Stenströms böcker.

I Furulands minnen ägnas ett kapitel åt avdelningen för litteratursociologi och där spelar pengar roll, som nämnts. Det är uppenbart att forskningsansökan med de beviljade medlen var avgörande, inte bara för Furulands möjligheter att stanna kvar som forskare på institutionen och fortsätta meriterna sig, utan också för forskningsinriktningens etablering. Det är slående hur den vetenskapliga inriktningen

var beroende av person och pengar. Tack vare forskningspengarna kunde också medhjälpare arvoderas och tidskrifter började exciperas.²⁶ Så småningom kom också avhandlingar att skrivas inom området, som Bo Bennich-Björkmans *Författaren i ämbetet* (1970), och inriktningen institutionaliserades.

Stenström nämner mycket kortfattat avdelningen för litteratursociologi och kvinnolitteraturprojektet i sin memoar, som är mer traditionellt uppbyggd kring hans karriär. I boken hyllas det statsstipendium som han fick som ung student och som gjorde det möjligt för honom att studera i Uppsala, trots att han hade en icke akademisk bakgrund. Avgörande var inte bara statsstipendiet, och den senare docenttjänsten med 6 års forskning, utan också den tid då han stod utan lön. Det senare skedde efter att han och familjen återvände till Uppsala efter två års tjänstgöring vid Harvard som gästprofessor. Väl tillbaka i Uppsala fanns inget arbete vid institutionen, utan, som han skriver, bestämde hustrun att de kunde leva på hennes lön.²⁷ Tiden ägnade Stenström åt att forska intensivt och meriterna sig ytterligare, vilket lönade sig. Stenström fick i hård konkurrens en av de två professorsstolarna som fanns vid institutionen och har sedan dess fortsatt sitt idoga forskningsarbete där.

5. SNABBA CASH?

Pengar är alltså viktigt. Som forskarna Jonathan Parry och Maurice Bloch redan 1989 konstaterade i den uppmärksammande antologin *Money & the Morality of Exchange* är pengar förknippade med makt: "money acts as an incredibly powerful agent of profound social and cultural transformations."²⁸ Pengar är intimt förknippade med djupgående sociala och kulturella omvandlingar. Synen på pengar är därför olika vid olika historiska tidpunkter och i olika kontexter. Ekonomi kan ses som en symbolisk reflexion av en kultur och vi lever idag i en alltmer *new public management*-dominerad

kultur som vi måste förhålla oss till vid universitetet. Pengar är avgörande för den forskning som bedrivs, men också för den forskning som inte blir av. Och pengar är i den litteraturhistoriografiska forskningen en underskattad faktor.

Pengar är förknippade med resurser men också, vill jag hävda, med värde och makt. Sociologen Viviana A. Zelizer har i flera viktiga studier som *The Social Meaning of Money* (1994) och *Economic Lives. How Culture Shapes the Economy* (2011) diskuterat vad hon kallar för multipla pengar. Med det menar hon att det finns *olika* sorters pengar och att dessa kan få *olika* symbolisk betydelse i *olika* situationer. Så är exempelvis dricks tillåtet på restaurang, men knappast möjligt att ge sin partner för en vällagad middag hemmavid. Pengar är alltså starkt förknippade med varifrån de kommer. Är det lönepengar eller ärvda pengar, pengar som man fått i present eller pengar man vunnit på lotto? Överfört i vetenskapliga sammanhang

har det, som jag argumenterat för i denna artikel, betydelse och det har blivit allt viktigare varifrån forskningspengarna kommer. Externa forskningspengar har de facto ökat och pengarna att har fått en ökad impact faktor som merit och som fördelningsnyckel på fakulteterna. I forskningen var Furulands och Westman Bergs externa forskningsmedel från statliga vetenskapliga råd avgörande för deras forskningsinriktningar. Det är betydelsefullt att de fick pengar, men också varifrån pengarna kom och den legitimitet som dessa medförde. Pengarna var avgörande för att en avdelning i litteratursociologi kunde byggas upp vid Uppsala universitet – en avdelning som också sysslar med forskning om pengar och de var väsentliga för den tidiga kvinnolitteraturforskningens framväxt med Westman Berg som projektledare. Symboliken med pengar kan inte överskattas. Inom det litteraturvetenskapliga fältet rör det sig knappast om snabba cash.

1. Ylva Hasselberg, *Vetenskapen som arbete. Normer och arbetsorganisation i den kommodifierade vetenskapen*, Hedemora: Gidlunds förlag, 2012.
2. Emma Eldelin, "Att väga det ovägbara. Om essän som humanistisk form", i Jesper Eckhardt Larsen & Martin Wiklund (red.), *Humaniora i kunskapssambället. En nordisk debattbok*, Malmö: NSU Press, 2012, s. 282.
3. Hasselberg 2012, s. 10.
4. Se även Knut Kjeldstadli, *Akademisk kapitalisme*, Oslo: Res publica, 2010.
5. Janke Myrdal, *Spelets regler i vetenskapens hantverk. Om humanvetenskap och naturvetenskap* (2009), citerad ur Eldelin 2012, s. 283.
6. Anders Johansson, *Nonfiction*, Göteborg: Glänta förlag, 2008, s. 78f.
7. Johan Svedjedal, *Författare och förläggare*, Hedemora: Gidlunds förlag, 1994, s. 80f.
8. David Gedin, *Fältets herrar. Framväxten av en modern författarroll*, diss. Stockholm; Stockholm/Stehag: Brutus Östling förlag Symposium, 2004, s. 270.
9. Dag Hedman, *Eklanta eskapader. Pär Rådström etablerar sig på det litterära fältet*, Göteborg: LIR skrifter 2, 2013, s. 87, not 149.
10. Ibid, s. 90.
11. Jerry Määttä, "Pengar, prestige, publicitet. Litterära priser och utmärkelser i Sverige 1786–2009", i *Samlaren* 2010, s. 232. Jfr också t.ex. Margaretha Fahlgren, "Att få eller inte få". Kvinnliga författare och litterära priser i Sverige 1945–1991", i *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 1995:3–4.
12. *Byråkratien i backspeglens. Femtio år av förändring på sex förvaltningsområden*, Rapport till Förvaltningspolitiska kommissionen, Statens offentliga utredningar 1997:7, Stockholm: Fritze, 1997, s. 78.
13. Ibid, s. 79.
14. Ylva Hasselgren, "Kreativ förströelse", i *Vem vill leva i kunskapssambället? Essäer om universitetet och samtiden*, Hedemora/Möklinta: Gidlunds förlag, 2009, s. 119.
15. SOU *Forskning och pengar: slutbetänkande av*

- Forskningsfinansieringsutredningen, Statens offentliga utredningar 1996:29. Stockholm: Fritze, 1996.
16. Git Claesson Pipping, Ledare: "Kvalitetssäkring och professionalitet", i *Universitetsläraren* 2014:10, s. 2.
 17. Bengt Landgren, "Konsolideringens tid: 1920–1946", i Claes Ahlund & Bengt Landgren, *Från etableringsfas till konsolidering. Svensk akademisk litteraturundervisning 1890–1946*, Uppsala universitet: Acta Universitatis Upsaliensis, *Historia litterarum* 24, 2003, s. 130.
 18. *Humaniora på undantag? Humanistiska forskningstraditioner i Sverige. En antologi*, red. Tomas Forser, Stockholm: Kontrakurs, Bokförlaget PAN/Norstedts, 1978.
 19. Hanne-Lore Andersson, *Doxa och debatt. Litteraturvetenskap runt sekelskiftet 2000*, diss. Göteborg: Göteborg/Stockholm: Makadam, 2008, s. 197.
 20. Hasselberg 2009, s. 119.
 21. Ebba Witt-Brattström, *Å alla kära systrar! Historien om mitt sjuttital*, Stockholm: Norstedts, 2010, s. 150ff. och se flera av artiklarna om exempelvis *Tidskrift för hemmet, Dagny, Framåt, Kvinnobulletinen* i Anna Nordenstam (red.), *Nya röster. Svenska kvinnotidskrifter under 150 år*, Hedemora: Gidlunds förlag, 2013.
 22. Maria M. Berglund, *Värv och verk. Förnyelse och tradition i Nordisk kvinnolitteraturhistoria från tillkomst till tryckt bok*, diss. Karlstad: Karlstad University Press 2013:21, 2013, s. 67–74.
 23. Anna Nordenstam, "Money, money, money! Om pengars och platsers betydelse för den tidiga kvinnolitteraturforskningen i Sverige", i Eva Heggstad, Anna Williams & Ann Öhrberg (red.), *Fält i förvandling. Genusvetenskaplig litteraturforskning*. Hedemora: Gidlunds förlag, 2013.
 24. Lars Furuland, *Mina dagsverken. Minnen från folkhögskolor, folkbildning, universitet och möten med arbetarförfattare*, Stockholm: LaGun, 2009, s. 123.
 25. Furuland 2009, Thure Stenström, *I alma maters tjänst. En uppsalaprofessor ser tillbaka*, Stockholm: Atlantis, 2004 och Lars Lönnroth, *Dörrar till främmande rum. Minnesfragment*, Stockholm: Atlantis, 2009.
 26. Furuland 2009, s. 132.
 27. Stenström 2004, s. 248.
 28. Jonathan Parry & Maurice Bloch, "Introduction: Money and the Morality of Exchange", i Jonathan Parry & Maurice Bloch (red.), *Money and the Morality of Exchange*, Cambridge: Cambridge University Press, (1989) 1996, s. 3.

SUMMARY

Easy Money? Money, Power and Value in the Field of Comparative Literature.

This article argues that money is an important concern within the field of Comparative Literature in Sweden. The discussion centers on money, power and value in relation to Swedish universities in general, and the field of Comparative Literature in particular. Primarily, this article argues that different forms of money are endowed with different forms of "value" and that these differences have a rather large impact.

This article opens with a discussion and analysis of the relation between Swedish universities, the ideals of new public management, and money. It then considers literary research in the field of sociology of literature, literary historiography and memoirs, and concludes with a brief discussion about the importance of the source of funding, considering two examples from the Department of Literature at Uppsala University in the 1960s and 1970s. The article concludes that money is an incredibly powerful and symbolic agent in the field of Comparative Literature, and that there is no such thing as easy money.

Keywords: money, new public management, historiography, literature studies, Sweden

